HÁTSÓ FÜVES BARANGOLÁS A MAGYAR FUTBALL REJTETT TÁJAIN

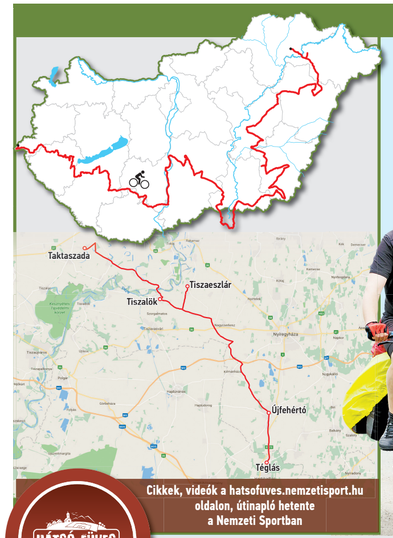

Cikkek, videók a hatsofuves.nemzetisport.hu oldalon, útinapló hetente a Nemzeti Sportban

HÁTSÓ FÜVES

Lincselés a pályán, futball a rács mögött, szadai tékozló fiúk – biciklis országjárásunk történetei TISZÁN INNEN ÉS TÚL

CSILLAG PÉTER, MIRKÓ ISTVÁN (fotó)

Fájdalmas büntetők

Úgy biciklizünk el Téglásra, hogy senkinek sem szólunk az érkezésünkről. Tartunk tőle, hogy ha riasztjuk a résztvevőket, a média jelenléte torzítja a valóságot, nem azt látjuk viszont az U14-es bajnoki mérkőzésen, mint ami ott egyébként történne. Máshogy készülnek a csapatok, másként viselkedik a serdülő játékos, mást kiabál be az edző.

Bár számításunkban csak az ösztönös megérzés vezérel, a rejtőzködés sokszorosan kifizetődik. Pontosan tizenkétszeresen: a hazai Téglás utánpótlascsapata 12–0-ra veri meg a két emberrel kevesebbet kiállító debreceni ellenfelét. A DASE kölyökjátékosainak a hármas sípszóig tartó reménytelen vergődése súlyos aggályokat vet fel a csonka csapat működtetésével kapcsolatban, és csak reménykedhetünk benne, hogy nem finanszírozási szempontok miatt kell a fiúknak hétről hétre kivédhetetlen orrba vágást elviselniük (a jelenségről részletesebben Notesz rovatunkban).

Következő állomásunk Újfehértó. Az önkormányzat honlapján található szállásajánlatok közül az elsőt mintha a mi szerény költségvetésű biciklitúránkhoz szabták volna: Kerékpáros Ökoturisztikai Turistaház, szállás extra jutányos áron. Gyorsan le is foglaljuk, majd amikor a megadott címre érve kerékpáros ökoturisztikai turistaháznak nyomát sem találjuk (már amennyire van nyoma egy efféle ufoisztikus ökoizének), de az Újfehértó SE újonnan felújított, modern öltözőépülete ott terpeszkedik előttünk, óvatosan megkérdezzük a helyieket, jó helyen járunk-e. Legnagyobb megdöbbenésünkre határozott igennel felelnek, a csapatnak az öltözője maga a kerékpáros ökoturisztikai turistaház (a falon büszke tábla, uniós és kormányzati forrásokból 43 370 260 forintot költöttek az építésére). Ezért izgalmas járni az országot, az ember mindig tanul valamit a helyi szokásokról. Itt például európai mintára gondosan kialakítottak egy táblával jelölt kerekes-székes-parkoló-helyet az épület előtti hatalmas üres placcon, és miután az ember elégedetten bólint a figyelmesség láttán, felcipelheti a biciklijét a kerékpáros ökoturisztikai turistaház lépcsőjén, a szállásadók iránymutatása szerint betolhatja a tágas öltözőbe, majd a zuhanyzóból nyíló, eredetileg talán szertárnak épült helyiségben elfoglalhatja az ágyát. Ez az igazi Hátsó füves rock and roll, öltözőben aludni!

Tiszalöki csapatkép délutáni börtönfutball után (a fogvatartottak valamennyien arccal vállalták a fotót)

VÁROSBAN SÉTAPÁLCÁVAL, FALUBAN FOKOSSAL ÜTÖTTEK

De nem szállásmustrára érkeztünk az északalföldi városba, hanem azért, hogy találkozzunk Szegedi Péter szociológussal és sporttörténészszel, a magyar futball 1945-ig tartó korszakának hátterét kiválóan bemutató Az első aranykor, valamint a debreceni futballtársadalom régmúltját feldolgozó Riválisok című könyv szerzőjével. A magyar futball korai szakaszának erőszakos eseményeit a valogatott.blog.hu oldalon cikksorozatban tagladó, stílszerűen biciklivel érkező debreceni szerző Mucsai futballkirándulások című írásában felhívja a figyelmet egy 1921-es újfehértói esetre. Így számolt be a történtekről a Nyírvidék című lap: ***„Az első félidőben az Újfehértói Sport Egylet még labdát is rúgott olykor-olykor, habár már akkor alaposan elbántak néhány NSE-játékossal. Ily körülmények ellenére a félidő csak 1:0 volt Újfehértó javára. Megbőszült ezen az Újfehértói Sport Egylet, és a második félidőben a fokosokkal és botokkal asszisztáló közönség óriási tetszése mellett most már teljesen eltekintett a labdarúgástól, és ehelyett oly nagy mérvben kezdte űzni az emberrúgást, hogy a Nagykállói Sport Egylet 11 játékosa közül 10 itta meg a levét, és nem is egyszer újultan kellett egy-egy NSE játékost a barátságos mérkőzés színhelyéről leszállítani. A bíró a terrorisztikusan fellépő közönség és az újfehértói játékosok hatása alatt nem tudott erélyesen fellépni, ezért a Nagykállói Sport Egylet végig fair játékot játszó csapata kénytelen volt a pályáról levonulni és hanyatt-homlok menteni a már megtépázott testi épségét.”***

Falusi sajátosság volt-e a korszakban a pályán előforduló erőszak? Milyen társadalmi feszültségek, elfojtott indulatok készítették az első világháború után a játékosokat, szurkolókat az önbíráskodásra? Miféle szerepet töltött be a futball a huszadik század új lehetőségeit felismerő agrárközegben?

A falusi és városi futballbotrányok közötti különbséget tekintve Szegedi Péter elsősorban a bántalmazáshoz használt tárgyakban figyelt meg eltérést: amíg urbánus közegben inkább sétapálcával suhintottak oda egyet a bírónak vagy az ellenfélnek, a kisebb vidéki településeken gyakorta fokossal, bicskával, esernyővel támadtak az áldozatra. Tanulságos megfigyelni a politikai viselkedésben érzékelt mintákat is – hívja fel figyelmünket beszélgetőtársunk –, hiszen az első világháborút követő közéleti fordulatok, a tanácsköztársaság, a fehér terror, a király előzése folyamatos normaszegő állapotot tartottak fenn, az egyszerű ember pedig könnyen olvashatta ki az eseményekből, hogy neki is joga van igazságot tenni maga körül. Talán némiképp meglepő módon a fizikai erőszakot nem csupán a kétkezi munkások gondolták legitim eszköznek, például Kisvárdán és más környékbeli településeken több esetben magas társadalmi státusú urak is részt vettek az incidensekben. A mai futballizált világban szinte belegondolni is nehéz, de a kevésbé polgárosult környezetben a labdarúgást mint játékot sokan értelmetlen hóbortnak tartották. A társadalomkutató hangsúlyozza, a változás hátterében a falusiak polgárosodó életszemlélete jut érvényre, a munkaidő és szabadidő korábban elképzelhetetlen szétválasztása új utakat nyitott meg, és a botrányba fulladt újfehértói mérkőzés idejére már az sem keltett megdöbbenést, hogy felnőtt férfiak gyerek módjára labdával játszanak.

IBRAHIMOVIC ÖNÉLETRAJZÁT RONGYOSRA OLVASTÁK A RABOK

Ismét hosszabb szakasz következik, északnyugati irányban haladunk, ütközben a híres tedeji gazdaságnál frissen csapolt, savanykás, szűretlen almalével tankolunk. Bár még jó néhány kilométerre tőlünk Tiszalök városa, jól kivehető a 2007-ben megépült börtön hatalmas falakkal körülvett, erődszerű tömbje. Hosszas előkészítés és a szükséges biztonsági óvintézkedések után bejutunk oda, ahonnan többnyire kijönni szeretnek, és mielőtt néhány fénykép, interjú erejéig találkozunk az éppen a tornacsarnokban futballozó fogvatartottakkal, Pappné Baranyi Edina bv. főhadnagy, fogvatartási főelőadó, Gombos Levente bv. százados, fogvatartási előadó és Dankó Zoltán c. bv. törzszászlós, biztonságtechnikus nyújt betekintést a fegyházként, börtönként és fogházként is üzemelő intézmény futballéletébe.

A zöld, a lila, a kék, a szürke és a piros épület 526 zárkába osztott 770 lakóját munkáltatással, oktatással és a szabadidő hasznos eltöltésével igyekeznek felkészíteni a társadalmi beilleszkedésre, a szigorúan rögzített időszakokban a nevelők irányítása mellett részt vehetnek kulturális és sportprogramokon. Hogy a mindig slágernek számító pingpong, csocsó, darts és kártya mellett mekkora igény mutatkozik a futballra, attól is függ, hogy az aktuális fogvatartotti körben akadnak-e olyanok, akik a társakat is be tudják fűteni. Ilyen szempontból mostanában kedvezőtlenebb a helyzet, az utóbbi időben több lelkes börtönfutballista is szabadult. Korábban még szintek közötti bajnokságot is szerveztek, a csapatnevekben gyakorta az épületek színe, a társasági hangadók neve vagy a falakon túli kedvencek köszöntek vissza: Zöld harcosok, Lila vegyes, Leó és csapata, Kék angyal, Grey boys, Puskás FC.

És ha már Puskás: a fogva tartók szerint a könyvtár DVD-kínálatából előszeretettel vetítik az Aranycsapat kapitánya, Ronaldinho vagy Cristiano Ronaldo legszebb megmozdulásaiból készített válogatást. A legnépszerűbb darab azonban nem film, hanem egy rongyosra olvasott könyv: a rabok szinte kézről kézre adják az Ez vagyok én, Zlatan Ibrahimovic című önéletrajzi kötetet. De nem csak a rács másik oldalán pattog a labda, a fogva tartók is rendszeresen összejárnak futballozni, mi több, a Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási intézet válogatottja néhány éve a bv. intézetek közötti éves bajnokság aranyérmét szerezte meg.

AMIKOR AZ EDZŐ MENTI JÁTÉKOSÁT A RENDŐRTŐL

Tiszaeszlári kiruccanás után Tiszatardosnál kelünk át a folyón, zöldellő erdőfoltokon, tavaszi pompájukban díszelgő rétek között biciklizünk tovább, Tiszatardos, Csobaj, Taktabáj és Prügy romlatlan hangulatú, ám láthatólag küzdelmesen élő faluján áttekerve érkezünk Taktaszadára. A szerencsi járáshoz tartozó kétezres község nem csupán egy túránk számos helyszíne közül, ide szinte baráti látogatásra érkezünk, hiszen a futballcsapat Minarik Edéje a Nemzeti Sport rovatvezetője, Tóth Anita édesapja. Talán maga Tóth János tiltakozna a legjobban, ha azt mondanánk róla, ő a vidéki futballt életben tartó hétköznapi hősök egyike, pedig a taktaszadai csapatnál már biztosan lehúzták volna a rolót, ha az együttest 1982 óta(!) vezető-szervező tréner nem tartaná egyben a társaságot. A Tarcalon született 67 éves férfi a Miskolci Építők ificsapatában bontogatta szárnyait, majd 1967-től három évig Karl-Marx-Stadtban (a mai Chemnitzben) futballozott és dolgozott a szögverő- és szövőgépüzemben. Az NDK-s kapcsolat megmaradt, a következő évtizedekben rendszeresen járták egymáshoz egy-egy bulimeccsre a karl-marx-stadti és a taktaszadai játékosok.

Negyedszázad alatt sokat változott a falu élete, ma a játékoskeret kilencvenöt százalékát a helyi cigányság adja, technikában, futásban sokan kiemelkednek közülük, a fegyelem és a kitartás azonban hiányzik némelyikükből. A jobb esetben alkalmi munkákból tengődő vagy ács-állványozóként dolgozó fiatalemberek beosztásához kell igazítani az edzések (kétkapus játék) időpontját, és bár Jani bácsit a falu legnagyobb csibészei is tisztelik, a változó szokások, a futballcsapat körüli kihívások időnként az ő rugalmasságát is próbára teszik. A tapasztalt ember derűjével meséli az esetet, amikor egy alkalommal a jogsi nélkül száguldozó motoros futballistáját bújtatta el az öltözőben az őt üldöző rendőrök elől, járgányával együtt. Aztán felidézi a délutánt, amikor szóltak neki, egyik játékosát hiába várja a mérkőzésen: a kezdés előtt nem sokkal látták, amint a paplak ablakán kiügyeskedett szekrényt gurítja át taligán saját házához.

NDK-s kapcsolat: a taktaszadaiak rendszeresen összecsaptak a pályán keletnémet barátaikkal

„Szófogadók a srácok, rendet tudok tartani, még ha akadnak is gondok – mosolyog a taktaszadai edző. – ***Előfordult, hogy egyik-másik játékos szipózott a meccs előtt. Kijött a gyerek a pályához, akadt össze a nyelve, alig tudott beszélni. Kérdeztem, mi van, fáradt vagy? Azt mondta, nem aludta ki magát. Na, fordulhatott is haza. Egy másik alkalommal az idegenbeli meccs előtt a buszra akart felszállni így. Kétszer is elküldtem, de csak visszakérezkedett harmadszor is a csapathoz. Visszaengedtem, persze. Mit tudtam volna csinálni? Legalább futballozni akar.”***

Pályaszéli költészet

Zavaró tényező
„Fiúk, rettenetesen vigyázzatok a füvön, nem vagyunk szokva a jó pályákhoz!”

Tiszta beszéd
„Gabikám, rúgtál gólt?” – kérdezik 9–0-s vezetésnél a lecserélt téglási kisfiútól. Amaz megvonja a vállát: „Balhátvédi vagyok.”

Körömszakadtáig
„Szét vagyunk szakadva!” – kiabál a kapus az elől ragadt társainak. Mire egy néző dörmögve: „Nem eléggé…”

HÁTSÓ FÜVES
Barangolás a magyar futball rejtett tájain

Téglás

Kettős emberelőnyben: Nagy Csaba edző győzködi a téglásiakat, vegyék komolyan a meccset

Újfehértó

Szegedi Péter szociológus forrásai szerint a településen 1920-tól már volt iparosköri csapat, a leventegárda 1943-ban, az Újfehértói EPOSZ 1948-ban nevezett be bajnokságba

Tiszalök

„Ha véletlenül megrúgjuk a másikat a játék hevében, bocsánatot kérünk tőle, éppúgy, mint adakint. Nem szoktunk vitatkozni, veszekedni” – mondja Lakatos Zsolt 38 éves fogvatartott, aki elbeszélése szerint valamikor a Mátészalka futballistája volt

Tiszaeszlár

Az 1882-es hírhedt tiszaeszlári vérvád, a keresztény lány rituális meggyilkolásával vádolt helyi zsidók pere Fischer Iván operájában kapott futballvonatkozást: a témát feldolgozó, Vörös Tehén című darabban a bírósági tárgyalás közönségét lelátói huligánok alkotják

Taktaszada

Lassacskán múzeumba kívánkozó, fél évszázados futballereklyével fogad Tóth János, a helyi csapat edzője: „Tizennégy éves koromtól játszottam ebben. A suszter ráspollyal körbereszelte a szögeket, de ha játék közben átütötte a cipő talpát, bizony a meccs végére vérzett az ember lába…”

Hősiesen küzd a kettős emberhátrányban kezdő DASE a Téglással, itt talán a tizenharmadik kapott gól akadályozza meg a kapus

A téglásiak a könnyed siker után

BUKÁSRA KÁRHOZTATOTT GYERMEKEK

„Elegem van. Sohasem vagyunk meg!” – morogja a debreceni kapusfiú, és az elkeseredett gyereket hallva összefacsarodik az ember szíve. A DASE U14-es kölyökcsapata éppen a tizenkettediket kapja a Téglástól, a gólokat már számolni is nehéz, értelme sincs.

A téglásiak a korosztály előírásainak megfelelően tízen álltak ki, kispadjukon mint verebek csücsülnek a beugrásra kész cserék. A debreceniek összesen nyolc gyerekkel érkeztek. Éppen, mint az előző hetekben Nyíradony ellen (1–11 a vége), Hajdúnánás ellen (csoda folytán megúszták 0–5-tel) vagy a Debreceni Labdarúgó Akadémia ellen (sima 0–13). Nem volt jobb a helyzet a többi meccscsen sem, szerencsétlen tizenéves fiúcskákat összevissza pofozta a mezőny, az utolsó forduló előtt – 1 pont levonással – 3 ponttal, 12–120-as, vagyis mínusz 108-as(!) gólkülönbséggel kullog a DASE a többi vetélytárs után.

Mi tartja a lelket a vereségre ítélt gyermekekben? Miként képesek hétről hétre megemészteni a keserves kudarcélményt? Vagy – és talán ez a legrosszabb – már nem is érdekli őket, közönyössé váltak a menetrendszerű kiütéssel szemben?

Mélységes tisztelet Kozma László edzőnek, aki az ötödik, a hatodik és a tizedik kapott gól után is bíztatja az áldozatokat, hajtogatja nekik, hogy semmi baj, semmi gond, csak így tovább! És mindannyian tudják: nincs menekvés, tényleg folytatódik csak így tovább. A tréner szerint vannak ugyan gondok, de például a múlt heti, nyíradonyi 1–11 során mutatkoztak biztató jelek. Hála Istennek… Mondja, tavaly nyáron az utolsó pillanatban döntöttek a csapat elindítása mellett, a gyerekek közül néhányra az ősszel húztak először mezt, tavaszra reménytelenül elfogytak.

Az Index nemrégiben húsba vágó cikket közölt „Minden héten vágóhíd” címmel a taorendszer súlyos veszélyéről, az országszerte elharapódzó jelenségről, hogy az egyesület támogatásának biztosítása és a felnőttcsapat futtatása miatt – a mennyiségi előírásokat szem előtt tartva – bukásra ítélt gyerekek százait vetik hétről hétre koncnak az ellenfél elé.

Ugye, nem ilyen mészárlásnak vagyunk tanúi Tégláson?

NOTESZ

videó nso.hu

„CSAK A FOCI LEGYEN…”

Balog Norbert (labdával) a tiszalöki börtön 26 éves lakója, a fogvatartottaknak szervezett benti futballmeccsek állandó résztvevője. Nevének, arcképének közléséhez hozzájárult, az általa elkövetett bűncselekményről azonban nem kíván beszélni. Az Európa-bajnokságról, a Barcelonáról és a gyermekeiről annál szívesebben.

Mennyit kell ülnie?
Öt év, három hónapot. Még tíz hónap, és vége.

Futballozott odakint?
Egy jó évet, Alsózsolcán, az ificsapatban. De újrakezdeném.

Hány éves?
Huszonhat. Mire szabadulok, huszonhét leszek. Mit gondol, annyi idősen elférnék még valahol?

Megyei szinten simán.
Akkor letenném a cigit is, mindent, csak a foci legyen. Olyan családban nevelkedtem, hogy cipőre is alig futotta, jobb körülmények közül biztosan messzebbre jutottam volna.

Hallom a többiektől, megrögzött Barcelona-szurkoló.
A zárkatársam pedig Real Madrid-megszállott! Gondolhatja, mi megy odabent…

Mi volt a börtönben az Európa-bajnokság idején?
Őrület! Csak a focit beszélte mindenki, és amikor a portugálok ellen összejött a három hármas döntetlen, ünnepelt az összes zárka.

Család?
Két fiam van, a hatéves már futballozik. Tegnap újságolta, hogy képzeld, apa, rúgtam három gólt. Csak hát… Tudja, nehéz szívvel hallgatom, amikor kérdezgetik a beszélőn, hogy apa, miért nem jössz már haza. Nem szeretném még egyszer otthagyni őket. Ha kimegyek, legfőbb dolgom lesz, hogy a családot rendezem, a gyerekeket támogatom, elindítom őket a futballban is. És dolgozni akarok.

Mit?
Megvan a helyem, a bátyám cégénél leszek targoncás vagy rakodómunkás. Nyugodtabb lettem, megkomolyodtam, nem csinálnék már hülyeséget. Édesanyám haláláról is itt értesültem, telefonból, nem lehettem ott a temetésén, [illegible]

VENDÉGKISPAD

A ROVAT TÁMOGATÓJA INTERSPORT

SPORTCENTRUM